

Toespraak van burgemeester Roelof Bleker van Enschede op zondag 4 mei 2025 vanaf circa 19.50 uur tijdens de Dodenherdenking in Volkspark Enschede

Geachte aanwezigen,

Vandaag, aan de vooravond van Bevrijdingsdag, herdenken wij de mannen, vrouwen en kinderen die hun leven verloren door oorlog en geweld.

Tijdens de oorlog in 40-45 en bij oorlogen en vredesmissies erna.

In het Koninkrijk der Nederlanden en elders in de wereld.

En we staan stil bij hen die omkwamen om wie zij waren.

We denken aan de vele Joodse families die zijn gedeporteerd en nooit meer terugkeerden.

We denken aan de Roma, Sinti, homoseksuelen en gehandicapten die vermoord werden tijdens de Holocaust.

Aan soldaten uit vele landen uit de wereld die sterven op het slagveld.

Aan mensen die zich verzetten tegen haat en onderdrukking en daarvoor het grootste offer brachten dat mogelijk is.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog verloren 1250 Enschedeërs het leven.

Na 5 lange donkere jaren werd Enschede na hevige gevechten door Britse eenheden bevrijd van de bezetting.

Onze vrijheid danken wij vandaag aan hen die in 1944 en 1945 hun leven op het spel zetten om ons land te bevrijden.

Naast verzetsstrijders waren het jonge mannen uit Groot-Brittannië, Canada, Polen en andere landen die vochten voor een land dat niet hun eigen land was.

Ze stierven voor een toekomst, die ze zelf niet meer mochten meemaken.

Wij hebben onze vrijheid en onze democratie al 80 jaar te danken aan al die mensen die strijd leverden.

Dat besef is een belangrijke motivatie en verantwoordelijkheid voor ons om niet alleen te herdenken, maar ook om lessen te leren.

Want de geschiedenis vergaat niet, ze leeft voort in de verhalen, die vertelt moet blijven.

Zoals het verhaal van Bert Woudstra opgetekend in het boek 'Een familiechroniek over verzet tegen het fascisme' van Werner D. Rosenfeld.

Een indrukwekkend dagboekverslag over Egon Woudstra en Werner Rosenfeld, twee jonge Joodse mannen die met gevaar voor eigen leven als Engelandvaarders vluchten.

Om uiteindelijk aan de zijde van de geallieerden mee te strijden tegen de tirannie van de bezetters.

Ze ontvingen voor hun moedig optreden van Koningin Wilhelmina het Kruis van Verdienste, in Londen in september 1943.

Net als Egon Woudstra en Werner Rosenfeld kwamen tijdens de Tweede Wereldoorlog meerdere mensen als groep in verzet.

Om op te komen voor de rechten van mensen die onderdrukt en vervolgd werden.

Deze groep verzette zich tegen onrecht en onrechtvaardigheid, met groot gevaar voor hun eigen leven.

Waarom ging men in verzet?

Waarom zetten mensen hun eigen leven op het spel voor dat van anderen?

Wat kunnen wij daar vandaag de dag van leren?

Auteur Remco Campert schreef in 1970 het inspirerende gedicht 'Iemand stelt een vraag'.

*Verzet begint niet met grote woorden
maar met kleine daden*

*zoals storm met zacht geritsel in de tuin
of de kat die de kolder in z'n kop krijgt*

*zoals brede rivieren
met een kleine bron
verscholen in het woud*

*zoals een vuurzee
met dezelfde lucifer
die de sigaret aansteekt*

*zoals liefde met een blik
een aanraking
iets dat je opvalt in een stem*

*jezelf een vraag stellen
daarmee begint verzet
en dan die vraag aan een ander stellen.*

Remco Campert haalde de inspiratie voor dit gedicht uit de situatie van zijn vader Jan Campert.

Tijdens de oorlog hielp Jan Campert Joden naar België te smokkelen.

Verzetsman Jan Campert werd opgepakt en stierf in 1943 in een concentratiekamp.

Net als Remco Campert was Jan Campert auteur.

Hij verspreidde het vrije woord dat tijdens de oorlog verboden was.

Het vrije woord vormde in de oorlog de basis van het verzet.

Het verzet bleek door het verspreiden van het vrije woord in staat om heldhaftige daden te verrichten.

Wat wij vandaag kunnen leren van de verzetsdaden van toen is, is dat het verspreiden van het vrije woord het fundament is van onze vrijheid.

De vrijheid om binnen de kaders van onze Grondwet te kunnen denken, te kunnen zeggen en te kunnen schrijven wat we willen, is een groot goed.

Zo is er altijd ruimte voor een ander geluid.

Ruimte voor vrije denkers, voor andersdenkenden, die ons kunnen inspireren.

Want vrijheid is per definitie zonder oordeel.

Vrijheid betekent dat we verschillen en zelfs tegenstellingen zien, als sterkte en niet als bedreiging.

Immers, wie afwijkt, is niet goed of fout, alleen anders.

Beste mensen,

De jaarlijkse dodenherdenking op 4 mei herinnert ons eraan om waakzaam te blijven.

Waakzaam tegen intolerantie en haat.

Waakzaam tegen krachten die onze vrijheid en democratie verachten.

Omdat de vrijheid waarvan wij vandaag de dag genieten, kwetsbaar is.

Wat in 40-45 gebeurde, begon niet met geweld.

Het begon met het aanwijzen van een 'ander'.

Met het verdelen van mensen in 'wij' en 'zij'.

Met het aanwakkeren van wantrouwen.

Met het roepen dat bepaalde groepen de schuld dragen van alles wat misgaat.

En dames en heren, die dynamiek zien we vandaag opnieuw.

In onze samenleving, in Europa, in de wereld.

We horen hoe mensen over elkaar praten met generalisaties, wantrouwen en woede.

We zien hoe religie, afkomst, geaardheid weer als 'anders' of 'verdacht' worden bestempeld.

We zien hoe angst wordt omgezet in haat, en hoe haat de deur opent naar uitsluiting.

Dat mogen we niet laten gebeuren.

Niet nog eens.

Onze vrijheid kan alleen voortbestaan, als we met elkaar de fundamenten ervan beschermen en verdedigen.

Vrijheid is niet vanzelfsprekend.

Vrijheid is een werkwoord.

We moeten leren van het verleden.

Over hoe haat kan groeien in stilte.

Over hoe angst mensen verdeelt.

Over hoe belangrijk het is om elkaar te blijven zien – echt te zien – als mensen.

Herdenken is bovenal beseffen; dit mag nooit meer gebeuren.

Daarom is samen herdenken op 4 mei zo van belang.

Om 2 minuten stil te staan voor alle oorlogsslachtoffers en verzetsheden van de Tweede Wereldoorlog en daarna.

Laten we in gedachten bij de slachtoffers en hun nabestaanden zijn.

Opdat wij beseffen dat onze vrijheid van vandaag zwaar bevochten is.

Op onze schouders rust de taak onze vrijheid te koesteren en te bewaken.

Zodat we onze vrijheid generatie op generatie door kunnen blijven geven.